

ПЕТДЕСЕТ ГОДИНИ СССР — ВЕЛИКО БРАТСТВО НА НАРОДИТЕ *

Мих. Мичев

Във великите предели на Страната на съветите последните дни на месец декември 1972 г. се знаменуват с едно забележително историческо събитие — 50-ата годишнина от образуването на Съюза на съветските социалистически републики. Тази славна годишнина се отбелязва не само от съветските хора, тя е велико тържество за народите от цялата социалистическа общност, както и за всички прогресивни хора и трудеци се на нашата планета. И ако на този славен юбилей се отдава такава заслужено внимание, то е поради това, че той бележи онези изключителни по своето значение дълбоки национални преобразования, които се осъществиха в продължение на половин столетие във всички сфери от живота на съветското общество.

В Страната на съветите, създавайки комунистическо общество, рамо до рамо се трудят над 100 нации и народности. И към която от тях да принадлежи отделният човек, той се гордее предивсичко с това, че е гражданин на съветската страна, гражданин на Съюза на съветските социалистически републики, че е пълноправен представител на това велико братско социалистическо съдружие. В него той вижда непресъхващия извор на силата и могъществото на своята съветска родина.

Историята на човечеството познава много опити за създаване на големи многонационални държави. Те обаче не можаха да просъществуват дълго, тъй като бяха изградени върху политиката на расовата ненавист, на поробването и обезправяването на други народи и в края на краищата рухваха, загиваха. Само в съветската страна опитът за създаване на многонационална държава успя поради това, че образуването на тази държава се осъществи на свършено нови принципи — принципите на социализма, при които сплотяването на всички нации и народности се осъществява под знамето на пролетарския интернационализъм.

В половинвековната история на СССР се роди и укрепна великото братство на хората на труда, обединени независимо от тяхната на-

* Доклад, изнесен на 27. XII. 1972 г. на тържествено събрание пред преподавателите и студентите от Геолого-географския факултет и факултетите по славянска и западни филологии към Софийския университет „Кл. Охридски“.

ционална принадлежност от общи класови цели и интереси в едно нерушимо единство, единство, което с пълно право може да се нарече ленинска дружба на народите. „Това е история на невиджан подем и на всестранно развитие на държавата, родена от социалистическата революция и станала днес една от най-мощните държави в света. Това е история на възмъжаването и истинския разцвет — икономически, политически и културен — на всички сплотили се под нейното знаме републики, на всички нации и народности, населяващи страната“ (Л. И. Брежнев, СССР — нерушим съюз и пр., Раб. дело, бр. 357, 22. XII. 1972 г.).

СССР е закономерен резултат от победата на Великата октомврийска социалистическа революция. Той израсна върху разрушения държавен апарат на експлоататорска Русия, която подобно на другите империалистически държави бе огнище на най-жесток национално-колониален гнет, държава, в която националната проблема бе един от най-трудните за решаване въпроси. Нужен бе геният на Владимир Илич Ленин, за да създаде най-ясна, най-точна и научно обоснована интернационална програма за решаване на националния въпрос. Нужна бе и победата на работническата класа, която претрпнаха в живо дело ленинската национална политика и създаде братското единство и дружба между народите в Съветската страна.

Владимир Илич, стремейки се към създаването на доброволен съюз на работниците и селяните от всички нации, беше дълбоко убеден, че такъв съюз може да бъде създаден само въз основа на пълно равноправие и взаимно уважение на всички негови участници. „Ние искаме доброволен съюз на нациите — такъв съюз, който да не допуска никакво насилие на една нация над друга, такъв съюз, който да е осъществен върху най-пълно доверие, върху ясното съзнание за братско единство, върху напълно доброволно съгласие“ (В. И. Ленин, Съчинения, т. 30, стр. 291).

Периодът от 1917 до 1922 г. е период на постепенно формиране на нови, социалистически нации в СССР за сметка на ликвидирането на старите буржоазни нации. По това време се образуват руската, украинската, белоруската, башкирската и други социалистически нации, които дадоха наименования на съюзните и автономните съветски социалистически републики. През споменатия период се оформиха автономните републики в пределите на РСФСР; укрепнаха Украинската и Белоруската съветска република, беше създадена Закавказката съветска федерация, която обедини трите съветски социалистически републики — Азербайджан, Грузия и Армения.

По такъв начин благодарение на последователното осъществяване на ленинската национална политика народите в съветската страна се сплотиха помежду си в рамките на своите национални територии. Принципът на исторически сложилото се териториално разселване на народите ръководеше съветската власт и при разрешаването на национално-териториалните въпроси в Кавказ, Средна Азия, Казахстан и пр.

През първата половина на 1922 г. между РСФСР, от една страна, и Украйна, Белорусия и Закавказката федерация — от друга, бяха сключени съюзни договори. Но с това не се осъществява пълното им обединяване, тъй като все още липсва единен съюзен орган на властта, единна конституция. Тези договори, както и последвалите ги конгреси на съветите по национални републики показват непоколебимата воля на народите да образуват единен съюз на републиките.

Вземайки под внимание исканията на народните маси, идващи от самите национални републики, X всеруски конгрес на съветите приема на 26. XII. 1922 г. единодушна резолюция за обединяване на РСФСР, УССР, БССР и ЗСФСР в единен Съюз на съветските социалистически републики. Тази резолюция се утвърждава на 30. XIII. 1922 г. от Първия общосъюзен конгрес на съветите, когато в същност се осъществява образуването на Съюза на съветските социалистически републики.

* * *

За изминалия половин век народите в СССР под ръководството на комунистическата партия извървиха огромен път на героични победи и дела. Невиджано нараснаха и укрепнаха силите на многонационалната социалистическа държава.

В продължение на повече от две десетилетия Съюзът на съветските социалистически републики беше единствената социалистическа държава в света, която отстояваше между народите на нашата планета интересите на трудещите се не само в своята собствена страна, но и интересите на световното революционно и работническо движение. В заобикалящите го страни господствуваше светът на капитализма, светът на експлоатацията и робството, на мизерията и безработицата. Всеки успех в областта на съветската икономика, всяко откритие на най-прогресивната съветска наука буржоазните наемни писачи окачествяваха като „болшевишка пропаганда“. Но техните писания не можаха да излъжат трудещите се от „капиталистическия рай“. Защото те знаеха, че в просторната и велика Страна на съветите работниците и селяните са пълновластни господари на собствената си съдба, че помещиците и кулаците, фабрикантите и банкерите, търговците и спекулантите — цялата тази хищна глутница е напълно ликвидирана в СССР.

В хода на революцията и социалистическото строителство КПСС изкова морално-политическото единство на съветските народи. Това единство се изгради върху основата на укрепването на съюза между работниците и селяните, върху основата на ленинската национална политика за дружба между народите и при активното участие на всички трудещи се в изграждането на социализма. Възпитавайки съветските народи на истински социалистически патриотизъм и пролетарски интернационализъм, комунистическата партия и съветското правителство създадоха в СССР нов тип многонационална държава — политически монолитна, икономически силна и във военно отношение несъкрушима.

Цялата досегашна история на съветската държава демонстрира великата жизнена сила на ленинските принципи на национални отношения.

Декретите на новата съветска власт, приети още в първите дни на Октомврийската социалистическа революция, като Декларация за правата на народите в Русия, Декларация за правата на трудещия се и експлоатиран народ, Обръщението към всички трудещи се мюсюлмани в Русия и Изтока, Първата конституция на РСФСР и много други документи, провъзгласиха отмяната на каквито и да е национални и национално-религиозни привилегии и ограничения, равенство и суверенитет както на големите, така и на малките народи, тяхното право на самоопределение чак до пълното им отделяне в самостоятелни национални единици.

Въз основа на тези документи КПСС разработи план за обединяване на съветските републики на принципа на федерациите. Съветската федерация изключва каквото и да е насилие на една нация над друга, способствува за изживяването на националните раздори, осигурява условия за братско сътрудничество, за създаване на централизирана власт при осъществяване на невиджан в света демократизъм на трудещите се маси.

Образуването на СССР се диктува от обективния ход на историческото развитие. Без създаването на такъв съюз не беше възможно да се възстановят разрушените от империализма производителни сили, да се създаде единно планово социалистическо стопанство, да се осигури рационално обществено разделение на труда и ефективно използване на природните богатства, непрестанен растеж в благосъстоянието на трудещите се, всестранно развитие и разцвет на културата на всички нации и народности. Без наличието на такъв съюз не е възможно отстояването на тяхната независимост и защитата им от империалистическата агресия.

„Образуването на СССР — се подчертава в Постановлението на ЦК на КПСС от 2. II. 1972 г. за подготовката към 50-годишнината от образуването на Съюза на социалистическите съветски републики — по своята политическа значимост и социално-икономически последици заема забележително място в историята на съветската държава. Това историческо събитие е убедителна победа на идеите на пролетарския интернационализъм, на плодотворния резултат от осъществяването на ленинската национална политика на комунистическата партия.“

Историческият опит от образуването и развитието на СССР напълно опровергава и десните, и „левите“ ревизионистки концепции по националния въпрос. Решително разобличавайки ревизионистката политика в сферата на националния въпрос, неотклонно провеждайки в живота ленинската национална политика, КПСС утвърди във взаимоотношенията между големите и малките народи в страната великите принципи на пролетарския интернационализъм. И за СССР сега определено може да се каже, че той не е просто държавно обединение, а доброволен, нерушим социалистически съюз на всички съветски народи.

Съюзните и автономните републики, автономните области и националните окръзи представляват от себе си неотнимаеми части от единната съветска държава.

* * *

В периода на построяването на социализма главната задача на партията се състоеше в ликвидиране на унаследеното от капитализма икономическо и културно неравенство между отделните нации и народности. Организирайки сътрудничеството на народите, тяхната безкористна помощ един на друг и преди всичко помощта на руския народ на другите народи, КПСС успя да преодолее вековната изостаналост на крайните републики и области (в Средна Азия, Сибир и Закавказието), да ликвидира несъответствието в развитието на различните райони на страната.

Усилията на всички народи, тяхното братско сътрудничество доведоха до бурен и всестранен прогрес на всички съюзни и автономни републики и области, позволявайки на много народи за броени десетилетия да изминат разстояние, изискващо при други условия цели векове.

Важен фактор за бързия и всестранен прогрес на всички републики в СССР е икономическата политика на партията за изравняване и подем в равнището на тяхното икономическо, социално-политическо и културно развитие. В условията на СССР всяка република има възможност в планово порядък да се специализира в областта на онези производства и отрасли, които съответствуват на нейните природни и икономически условия, на трудовите навици на населението, на обществено-икономическите фактори, т. е. на цялата съвкупност от условия, които са най-ефективни за нея. Единната икономическа политика на КПСС позволява на страната като цяло най-целесъобразно да използва съществуващите ресурси на държавата и да намира оптимални варианти за разположение на промишленото и селскостопанското производство. Това позволява също така значително да се подобри структурата на производството, постоянно да се усъвършенствуват пропорциите в народното стопанство, да се осигури непрекъснат безкризисен подем на икономиката и пълна заетост на трудоспособното население, значително да се повдигне материалното благосъстояние на трудещите се.

В братското семейство на съветските народи за кратък исторически срок извървяха гигантски път от изостаналостта към прогреса републиките от Средна Азия. Така в 1972 г. в сравнение с 1922 г. обемът на промишлената продукция в Узбекска ССР е увеличен 239 пъти, в Киргизка ССР — 412, в Таджикска ССР — 513 и в Туркменска ССР — 136 пъти*

* Споменатите тук и в следващите страници цифрови показатели са почерпани от в. „Правда“, № 246, 2. IX. 1972 г., както и от юбилейния стат. сбор. „Народно хозяйство СССР“ (1922—1972), Москва, 1972 г.

В продължение на половин столетие огромна програма на индустриално развитие се осъществява и в Казахстан, където капиталните вложения от 8 млн. рубли през 1922 г. нарастват до 5 млрд. и 615 млн. рубли в 1971 г. За период от 50 години този изостанал колониален район на царска Русия в условията на съветската власт се превърна в мощна промишлена съюзна република. За това свидетелствува обстоятелството, че през миналата 1971 г. в Казахстан е произведена промишлена продукция 558 пъти повече, отколкото през 1922 г.

Небивало индустриално развитие постигнаха и републиките от района на Закавказието. Промисленото производство през 1972 в сравнение с 1922 г. нарасна в Грузия 161 пъти, в Азербайджан — 667 пъти, в Армения — 527 пъти. Далеч напред отидоха Прибалтийските републики — Естония, Литва и Латвия, които понастоящем притежават мощна съвременна индустрия. Бурно нараства промишлеността и в автономните републики, области и национални окръзи. Определяйки пътя на новия мощен подем на народното стопанство и култура, XXIV конгрес на КПСС подчерта необходимостта и занаят „... неотклонно да се провежда ленинският курс за укрепване на Съюза на съветските социалистически републики, изхождайки от общите интереси на съветската държава, а също така отчитайки условията за развитие на всяка от образуващите го републики, последователно да се достигне по-нататъшен разцвет на всички социалистически нации и тяхното постепенно сближение“.

Досегашното развитие на СССР свидетелствува, че колкото по-нататък върви по пътя на комунизма съветската страна, толкова по-голямо внимание комунистическата партия отделя на това, щото на основание на по-нататъшния разцвет на нациите и народностите да се осъществява тяхното постепенно сближаване, да се развива братското сътрудничество на народите във всички области и да се усъвършенствува, да се развива все по-хармонично икономическата система на социализма. Партията изхожда също така от обстоятелството, че икономиката на СССР не е обикновен аритметичен сбор от национални стопанства, а цялостен народностопански комплекс, който се развива по *единен план*, с обединените сили на всички народи в съветската страна. Съвсем разбираемо е, че целият съветски народ е заинтересуван от това, щото нито едно звено от народното стопанство да не остава. Успешното строителство във всяка република, във всеки основен икономически район води до укрепването на икономическия потенциал на цялата страна.

Икономическата система на развития социализъм не може успешно да функционира, ако се запазва делението на страната на индустриални и аграрни райони, на суровинни и обработващи, на напреднали и изостанали. Усъвършенствуването на териториалното разделение на труда, специализацията и кооперирането на производството предполагат високо равнище на развитие във всички звена на тази система, тяхното постоянно взаимодействие и взаимодопълняемост. Такова взаимо-

действие помага рационално да се използват природните богатства, ресурсите за различни производства, да се въведат в действие допълнителни производителни сили, които да способствуват за най-бързото придвижване напред на цялото народно стопанство.

За половин столетие Съюзът на съветските социалистически републики на основата на социалистическата стопанска система осъществи неимоверно бърз вървеш и развитие на своята индустрия. Създаването за съвършено кратък срок на гигантски икономически потенциал в страната е ярко потвърждение на огромните преимущества на социалистическата стопанска система и правотата на ленинската национална политика на комунистическата партия, която намира ярък израз в научното обосноваване на разположението на производителните сили, което съответствува на интересите на страната като цяло, както и на всяка република поотделно.

Концентрацията на материални средства, усилия, безкористната взаимопомощ на съветските народи позволиха да се осигури огромен растеж на обществените богатства във всяка отделна република и в цялата страна вкупом. Създадената в продължение на половин столетие многоотраслова индустрия, съвременен социалистическо стопанство, прогресивна наука и култура, квалифицирани кадри са главната основа на икономическата мощ на СССР. За всичко това красноречиво говорят някои факти и цифри.

В сравнение с 1922 г. обемът на произведения национален доход в СССР се е увеличил през 1971 г. 105 пъти, а с отчитане изпълнението на плана за текущата календарна година — 112 пъти. Общият обем на промишлената продукция в Съветския съюз през 1972 в сравнение с 1922 г. се е увеличил 321 пъти, включително производството на средства за производство 822 пъти и на предмети за потребление 102 пъти.

Приведените данни показват грандиозния ръст на всички отрасли на народното стопанство. Ще приведем още някои. Така например, ако в 1922 г. количеството на изработената електроенергия е 800 хил. квтч, в текущата година нейното производство ще достигне 863 млрд. квтч. Добивът на нефт ще достигне 404 млн. т и ще е 87 пъти повече, отколкото в годината на образуването на СССР.

Делът на СССР в световното промишлено производство през 1922 г. е съставлявал около един процент, а сега той достига една пета (20 %). За огромния успех на съветската промишленост говори и следното. През 1971 г. съветската страна произведе малко повече от 75 % от равнището на промишлената продукция на САЩ. Разликата в равнището на промишленото производство в СССР и САЩ се е съкратила в сравнение с 1913 г. шест пъти.

Понастоящем Съветският съюз надмина САЩ не само по средногодишните темпове при прираста на промишлената продукция (за периода 1951—1971 г. те са съставлявали съответно 10 и 4,2 %), но и по абсолютния прираст в производството на много важни видове про-

дукция. През 1971 г. в Съветския съюз са произведени 20% чугун повече, отколкото в САЩ, цимент — 43%, памучни тъкани — 14%, захар (на пясък) — 56%. Стремителното съкращаване в разликата между съветската страна и най-могъщата капиталистическа държава в света се вижда при леенето на стомана. През 1922 г. Съветският съюз е добил само 300 хил. т стомана, или 1% от достигнатото равнище в САЩ. В 1971 г. СССР достигна добив на стомана 120,7 млн. т и с това надмина всички страни в света, включително и САЩ.

В началото на преустройството на своето народно стопанство Съветският съюз внася от чужбина машини и съоръжения, тъй като по същество той не разполага със собствена машиностроителна база. Понастоящем страната има мощна машиностроителна и металообработваща промишленост, която обхваща повече от 70 отрасли, и изнася на световния социалистически и капиталистически пазар огромно количество машини и съоръжения.

Грамадните мащаби и бързите темпове в развитието на промишленото производство в СССР са най-тясно свързани и обусловени от преимуществата на социалистическата стопанска система. Постигнатите успехи за пет десетилетия произтичат от редица благоприятни социално-икономически и природни предпоставки — обществената собственост на средствата за производство, плановата стопанска система, природните богатства и трудовите ресурси, квалификацията на кадрите, постиженията на съветската наука и техника.

За кратък период в изпълнение решенията на XIV конгрес на партията, получил името „конгрес на индустриализацията“, се изменя съотношението между тежката и леката промишленост в общия обем на промишленото производство. С неимоверно бързи темпове започва да се развива тежката индустрия, която произвежда средства за производство. Това предимствено развитие на тежката промишленост произтича от закона за разширеното социалистическо възпроизводство. Известно е, че производството на средства за производство е основа на индустриализацията; от него се определя развитието на всички останали отрасли на народното стопанство.

Мощното развитие на тежката индустрия в СССР сега започва да играе нова роля. Ако през началните етапи на социалистическата индустриализация развитието на тежката промишленост върви по пътя на създаване на предприятия, произвеждащи също така средства за производство, понастоящем са създадени благоприятни предпоставки за развитие на тежката индустрия, която произвежда средства за производство на леката и хранителната промишленост, селското стопанство, жилищното строителство и национално-битовото обслужване на населението. Това показва, че на даден етап от комунистическото строителство в СССР темповете на развитие на тежката и леката промишленост при предимственото развитие на тежката могат да се сближат, което е в интерес за повишаване на жизненото равнище на съветските народи. Такова сближаване се осъществява и понастоящем във връзка с

изпълнението на Директивите на XXIV конгрес на КПСС за развитие на народното стопанство в страната през деветата петилетка (1971—1975 г.).

В продължение на пет десетилетия огромни успехи постигна и вторият по икономическо значение отрасъл — селското стопанство. За построяването на комунистическото общество задължително условие е не само създаването на могъща промишленост, но и всеотстранно развитие и високо продуктивно селско стопанство. На основата на колхозното и совхозното строителство, което се осъществява съобразно с Лениновия кооперативен план за селското стопанство, СССР се превърна от страна с дребно селско стопанство в страна на социалистическо — най-едро в света селско стопанство. Организацията на колхозите и совхозите, преустройството на селското стопанство на социалистически начала бе една от трудните задачи след завземането на властта от работниците и селяните.

Тук следва да се отбележи, че социалистическото селско стопанство постепенно се издига до равнището на съвременното промишлено производство. Заедно с подчертаването на този закономерен процес е потребно още да се каже, че забележителният опит и практика на селското стопанство в СССР отдавна и безвъзвратно „опровергаха буржоазната догма за селянина като частен собственик по рождение с уж неизменна индивидуалистична психология“ (П. Демичев, Развитие на социализъм и пр., сп. „Проблеми на мира и социализма“, кн. 1, 1973 г.).

Сега в съветското селско стопанство се наброяват 32,3 хил. колхоза и 15,5 хил. совхоза. Това са огромни механизирани социалистически предприятия, за които машиностроителната индустрия ежегодно доставя голям брой селскостопански машини и съоръжения. През 1971 г. съветското селско стопанство е разполагало с 4,5 млн. трактора, приведени към 15 к. с. Този многомилionen парк далеч надхвърля възторжените мисли на В. И. Ленин, който, разработвайки теоретичните основи на своя кооперативен план за социалистическото селско стопанство, мечтаеше да види 100 хил. трактора по колхозните и совхозните ниви на новата съветска страна. Броят на зърносъбирачните комбайни в споменатата година достигна 639 хил., на камионите 1 243 000. И най-мощната капиталистическа държава — САЩ, не може да се похвали с такава механизация на своето селско стопанство.

Машините и съоръженията в областта на селското стопанство облекчават труда на земеделците и животновъдите, правят го по-производителен. Такива видове работи като оран, засяване на зърно, на памук, захарно цвекло, прибиране на зърнени и силажни култури сега са напълно механизирани. От млекодайните стопанства в колхозите и совхозите 64% са приведени на механично доене, 71% от фермите за едър рогат добитък и 83% от свинефермите имат водоснабдяване. В продължение на 5 десетилетия на основата на ръста на механизацията и доставката на минерални торове, на разширяване на мелиоративно-

то строителство съветското селско стопанство все повече и повече се интензивира.

Ще приведем и в тази насока няколко примера. До революцията минерални торове (азотни, калиеви и фосфорни) почти не са били използвани по простата причина, че такава химическа промишленост не е била развита. През 1940 г. селското стопанство получава 3,2 млн. т изкуствени торове (пресметнати в условни единици), а в 1971 г. — вече 50,6 млн. т, което се равнява по 226,8 кг на ха орна площ. Добивът на зърнени култури се увеличава от 76 кг на дка през 1922 г. до 154 кг в 1971 г., а добивът на суров памук — от 65 до 256 кг от декар.

За интензификацията на селското стопанство говори и значителното разширяване на поливните и осушените земи. По данни за 1971 г. общата площ на напояваните земи в Съветския съюз достига 11,5 млн. ха, при това най-обширни поливни масиви са разположени в Узбекска ССР, Руската федерация (районите на Поволжието и Северен Кавказ), Казахската, Азербайджанската и Украинската република. Площта на осушените земи главно в Прибалтийските републики, Белорусска ССР и Руската федерация достигна 10,9 млн. ха. През настоящата, девета петилетка (1971—1975 г.) още повече ще се увеличат площите на поливните и отводнените земи. На практика това означава, че земеделието във все по-голяма степен се освобождава от капризите на природата, а на народа се осигурява по-голямо изобилие на селскостопански продукти.

В продължение на пет десетилетия съзидателната сила на социализма в СССР ярко се проявява в огромния размах на строителните работи във всички братски републики. От времето на създаването на Съветския съюз до днес той представлява една огромна и неповторима никъде другаде в света строителна площадка. За мащабите на това строителство в отделните съюзни и автономни републики, области и национални окръзи с цел икономическото им и културно изравняване красноречиво говори размерът на капиталните вложения.

Капиталните вложения в народното стопанство за периода 1918—1972 г. съставляват 1166 млрд. рубли. При това само за годините на деветата петилетка (1971—1975) са предвидени 501 млрд. рубли, което превишава сумата на капиталните вложения за първите 45 години на съветската власт в страната. Сега всеки ден се разгаря огънят на нови предприятия, предават се в експлоатация преустроени и разширени заводи с по-големи производствени мощности.

Само през първата година на деветата петилетка са въведени основни фондове на обща стойност около 83 млрд. рубли; влязоха в строя над 400 огромни промишлени предприятия, а също така и голям брой нови цехове и производства в действащите заводи и фабрики. Новата петгодишна строителна програма във всяка република и в отделните отрасли на народното стопанство е напрегната и обширна. И тази именно програма осъществява една от главните задачи на КПСС — из-

граждане на материално-техническата база на комунизма във великата Страна на съветите.

В отчетния доклад на ЦК на КПСС пред XXIV конгрес на партията се казва, че огромните мащаби на народното стопанство, нарасналите икономически възможности и обществените потребности диктуват необходимостта от съществено повдигане ефективността на икономиката, от превръщане на цялото народно стопанство в още по-добре работещ механизъм. В това е съществената особеност на съвременния етап от икономическото развитие на страната, който в много отношения определя и своеобразието на сегашния етап от развитието на националните отношения в СССР.

В процеса на създаване на материално-техническата база на комунизма разположението на производителните сили и политиката на капиталните вложения се определят от задачите за бързия икономически прогрес на цялата страна, на съставляващите я републики и на основата на повишаване ефективността на цялото народно стопанство.

За периода 1922—1972 г. обемът на капиталните вложения в народното стопанство на СССР нарасна 372 пъти, докато темпът на нарастване на капиталните вложения за страната като цяло (в проценти към 1960 г.) за 1971 г. е 209, а за отделните републики е, както следва: РСФСР — 201, Украинска ССР — 197, Белорусска ССР — 297, Узбекска ССР — 287, Казахска ССР — 199, Грузинска ССР — 213, Азербайджанска ССР — 186, Литовска ССР — 349, Молдавска ССР — 279, Латвийска ССР — 252, Киргизска ССР — 258, Таджикска ССР — 246, Армения ССР — 300, Туркменска ССР — 244 и Естонска ССР — 223 („Економическа газета“, № 49, 1972 г.).

Комунистическата партия в Съветския съюз, както вече се спомена, се стреми към сближаване равнището на икономическото развитие на едни или други републики и райони. Това се постига не само за сметка на увеличаване обема на продукцията. В републиките забележително се изменя структурата на народното стопанство, увеличава се относителният дял на промишлеността, на работническата класа, на градското население, на броя на квалифицираните кадри. Но едва ли ще бъде правилно да се прави от това извод, че е налице сремеж към механично изравняване на икономическия потенциал на всеки от районите. Както в миналото, така и сега съветската държава насочва значителен дял от общосъюзните средства в тези райони, ускореното развитие на които се диктува от общодържавните интереси.

Големите икономически райони в страната са международни териториално-производствени комплекси, те укрепват икономическата общност на социалистическите нации и народности и в своите неразривни връзки създават здрава икономическа основа за единство на многонационалния съветски народ. Комунистическата партия последователно се домогва до съчетаването на централизираното планово ръководство с икономическите инициативи на съветските републики.

Директивите на XXIV конгрес за деветия петгодишен план издигат като най-важна задача в областта на разположението на производителните сили и подобряване териториалните пропорции в народното стопанство по-нататъшното ускорено усвояване на природните ресурси и нарастване на икономическия потенциал на източните райони — Сибир, Казахстан и Средна Азия. На базата на по-евтините енергетични ресурси новите енергоемки промишлени производства се разполагат предимно в тези източни райони. В същото време в Директивите е отразена грижата на партията за по-нататъшния прогрес на всички съветски републики и области на основата на внимателното отчитане условията за тяхното развитие. Разбира се, новият мощен икономически подем на републиките не може да се постигне самостоятелно, изолирано, поединично. Това ще бъде резултат от обединената дейност на трудещите се от всички нации и народности.

* * *

Като важен фактор за бързия и всеобхватен прогрес на всички републики в СССР са *науката и техниката*, които способствуват за икономическото и културното развитие на страната. С победата на социализма бяха създадени условия за широко използване постиженията на научно-техническия прогрес и активното участие на трудещите се от всички националности в развитието на науката и техниката.

В какви мащаби се осъществява развитието на науката във всички съветски републики, показват следните данни за нарастване броя на научните учреждения. До революцията броят на такива учреждения е 298, а в 1971 г. — 5307, в това число 2648 научноизследователски института. Всяка съюзна република вече има своя академия на науките, свои национални университети и т. н.

В Съветския съюз научно-техническият прогрес също така се характеризира с високи темпове на развитие. Броят на първите създадени образци на нови типове машини, съоръжения, апарати и прибори в периода 1951—1955 г. достигна 4345, през осмата петилетка (1966—1970 г.) — 21 272, а само за 1971 г. той е 3878. През периода 1966—1970 г. в предприятията за машиностроене са свалени от производство 2476 конструкции на машини, съоръжения, апарати и прибори. В страната все повече и повече нараства броят на комплексномеханизираните, автоматизираните и комплексноавтоматизираните предприятия и цехове.

Заслужава да се отбележи и такъв факт. На основата на постиженията на научно-техническия прогрес в годините на съветската власт енерговъоръжеността на труда в промишлеността нараства 27 пъти в сравнение с дореволюционния период. В областта на селското стопанство, пресметнато на един работник, тя съставлява в 1971 г. 12,1 к. с. или 24 пъти повече, отколкото до революцията. През 1971 г. селското стопанство е изразходвало 45,6 млрд. квтч електроенергия срещу 35 млн. квтч в 1928 г.

Научно-техническият прогрес е главният лост за създаване на материално-техническата база на комунизма. Съзнавайки това, тружениците от всички съюзни републики правят всичко възможно, за да решат успешно поставената от XXIV конгрес на КПСС задача, а именно органически да се съединят постиженията на научно-техническата революция с преимуществата на социалистическата стопанска система.

Заедно с бурното развитие на производителните сили, с повишаване на материалното благосъстояние на съветските народи съответен разцвет достига и тяхната култура — социалистическа по съдържание и национална по форма. Ако до революцията почти три четвърти от населението е било неграмотно, а много от неруските народи нямали и собствена писменост, понастоящем СССР е страна с пълна грамотност. Както показват данните от последното всеобщо преброяване на населението през 1970 г. на хиляда души, заети в народното стопанство, имат висше и средно (пълно и непълно) образование общо за Съветския съюз 653 д., за РСФСР 656 д., Украинска ССР 668, Узбекска ССР 663, Азербайджанска ССР 674, Грузинска ССР 711, Арменска ССР 698 и Туркменска ССР 682 души.

Тези показатели са още едно неопровержимо доказателство за провежданата от комунистическата партия политика за изравняване и подем на икономическото и културното развитие на отделните нации и народности в СССР.

* * *

Двадесет и четвъртият конгрес на КПСС въз основа на дълбок анализ на всеобхватното икономическо и културно развитие на страната, на постиженията във всички области на живота на народите от многонационалната съветска държава характеризира съвременния етап в живота на социалистическото общество като етап на *развит социализъм*, който не е някакъв особен начин на производство или самостоятелна обществена формация. Етапът на развития социализъм се намира в пределите на първата фаза на комунизма. И именно в тази фаза се подготвя високата степен на развитие, която В. И. Ленин характеризира като съзряващ комунизъм. С други думи казано, през етапа на развития социализъм практически се решава главната икономическа задача на комунистическото строителство — създаване на материално-техническата база на комунизма.

Сега не само на примера на Съветския съюз, но и на други страни от европейската социалистическа интеграция, които преминават към строителство на развития социализъм, намира свое практическо потвърждение идеята, че след създаването на основите на социализма настъпва повече или по-малко продължителен период на всеобхватно развитие на социалистическото общество, период на по-нататъшно развитие и усъвършенстване на социалистическия строй.

Съвсем накратко е нужно да се отбележи какво конкретно съдържание влагат комунистическите и работническите партии от социали-

стическите страни в понятието „развито социалистическо общество“. Разбира се, всяка страна има свои особености, които се определят от различното равнище на икономическото развитие, от историческите традиции, от степента на културата и т. н. Но могат да се видят и някои общи тенденции, а именно:

Първо, в областта на *икономиката* става дума за създаване на такава стопанска система, която да отговаря на изискванията на научно-техническата революция и да осигурява по-висока производителност на труда, отколкото при капитализма. На по-високо равнище да се издигне плановото ръководене и развитие на цялото народно стопанство и преди всичко на подема на селскостопанското производство до равнището на промишлеността, така, че на тази основа да се достигне жизнено равнище, което да отговаря на изискванията на трудещия се човек в условията на развитото социалистическо общество.

Второ, в *социалната област* става дума за укрепване на ръководната роля на работническата класа, единството на целия народ, за утвърждаване духа на колективизма, истинското другарство и социалистическия морал в отношенията между хората.

Трето, в *политическата област* става дума за последователно прилагане принципите на научно ръководство на обществото от страна на партията, за прерастване на диктатурата на пролетариата в общо-народна държава, за по-нататъшно развитие на социалистическата демокрация и формиране на социално еднородно, безкласово общество, за разширяване участието на трудещите се в управлението като цяло и конкретно в низовите стопански звена — заводи, фабрики, мини, колхоза, совхоза и други.

Четвърто, в *идеологическата област* става дума за това, че е необходимо да се осигурят условия за повсеместно потвърждаване на научния мироглед, на марксизма-ленинизма в съзнанието на трудещите се. Особено значение придобива повишаването на професионалните знания, на всеобщото образование, на културата на всички трудещи се.

* * *

Петдесетгодишното развитие на Съюза на съветските социалистически републики е образец на формиране на духовната общност на социалистическите нации, на тяхната морално-политическа монолитност, които укрепват и се развиват в съвместния съзидателен труд, в изграждането на материално-техническата база на комунизма.

По-нататъшното укрепване на морално-политическото единство на социалистическите нации и народности в Съветския съюз, както и единството на нациите от социалистическото съдружие, възпитанието на новия човек — последователния интернационалист, е една от най-важните грижи на партията, програмно положение в цялата идеологическа работа.

Сегашният етап на комунистическото строителство в СССР се характеризира с по-нататъшно укрепване на духовното единство на многонационалния съветски народ, със заздравяване на интернационал-

ната основа на това общество. Разширяването и усъвършенствването на формите за обмяна на духовни ценности между съюзните и автономните републики, между автономните области и националните окръзи съдействуват за по-нататъшното сближаване на всички народи и националности в Страната на съветите.

В своето полувековно съществуване и развитие Съюзът на съветските социалистически републики доказа с безброй примери и дела, че е бил, е и ще продължава да бъде най-великата надежда на човечеството, постоянен източник за вдъхновение на трудещите се от всички страни и континенти, на всички народи в тяхната борба за мир, прогрес и социализъм.

През тържествените дни на 50-годишния юбилей на СССР съветските хора от всички краища на просторната си родина по най-красноречив начин изразиха своята пълна решимост да доведат докрай делото, започнато от В. И. Ленин в легендарните дни на октомври 1917 г., а именно да осъществят великите идеали на комунизма.

50 YEARS THE UNION OF THE SOVIET SOCIALIST REPUBLICS —
GREAT BROTHERSHIP OF THE NATIONS

Michail Michev

S u m m a r y

The present report is devoted to the 50 ieth anniversary of formation of the Union of the Soviet Socialist Republics. It was underlined that the jubilee anniversary had extraordinary meaning for the development of the Soviet society and for the nations in the socialist community and also for all the working people in the rest of the countries and continents.

The creating and consolidating of the multinational Soviet country in political, economical and cultural field are being realized on the principles of socialism and proletariat internationalism.

The forming of the USSR is a straight continuance of the deed of Great October 1917, which opened a new era in the mankind development. The new Soviet country is created over the ruined state apparatus of exploiting Russia, which, like other imperialistic countries was a centre of the most fierce national — colonial oppression, a country where the national problem was one of the most difficult problems for solving.

For solving that problem the great role of V. L. Lenin was underlined, who composed scientifically well-grounded international programme for brother unity and friendship among nations in the new Soviet state.

In the course of revolution and socialistic construction, the Communist Party in the USSR coins the moral — political unity between separate nations and nationalities, united in union and autonomous republics, autonomous regions and national regions. The principles of socialist patriotism and proletariat internationalism exclude any violence of one nation over another. They help for the national discords to be overcome and assure for brother contribution between different nations and nationalities, for creating centralized power and assurance of true democratism of the working masses.

It is also spoken a lot about the tasks which the working people in the USSR have to solve during the ninth five — year plan (1971 — 1975). As a main task in the field of rational location of productive forces and improving the territorial proportions in the national economy is the firther accelerated adoption of national resources and increase of economical potential of the eastern regions of the country — Siberia, Far East, Kazakhstan and Middle Asia.

At the end the author underlines that the XXIV Congress of the Communist Party of the Soviet Union characterizes contemporary phase in the life of the soviet socialist society as a phase of developed socialism. During that very phase the main economical task of the communist building — creating the material-technical basis of communism — is solved.